

PRESENTACIÓ

La Companyia de teatre Mea Culpa ha realitzat una dramaturgia basada en els contes “La plaga de la Ribera”, “Paraules des d’un oliver”, “Futbol de la Ribera” i “L’assassinat del Roger Ackroyd” i en l’esdeveniment que va canviar definitivament la vida dels Mequinensans: la construcció de dos pantans, que van fer desaparèixer Mequinensa sota les aigües.

Pensem que l’assistència de l’alumnat a aquesta representació contribuirà a apropar-los a l’univers de Moncada i a un estil de vida que ja ha desaparegut i que Moncada recupera en tota la seva obra literària.

A continuació exposem els objectius i continguts que podeu treballar a partir dels contes de *El Cafè de la Granota* i de l’assistència a l’espectacle teatral de *El darrer dia del Cafè de la Granota*.

També us oferim un seguit d’activitats per realitzar tant en grup com individualment, dins i fora de l’aula.

ELS NOSTRES OBJECTIUS SÓN:

- Motivar els alumnes a llegir la lectura prescriptiva “El Cafè de la Granota”.
- Apreciar l’obra literària, analitzar-la i comprendre-la.
- Donar a conèixer el context històric, social i cultural de l’època en què transcorren els contes.
- Apropar els alumnes al llenguatge teatral, al català occidental, per estimular la seva capacitat d’observació i anàlisi de l’obra i del treball dels actors.

PROPOSTES PER TREBALLAR ABANS DE VEURE L'ESPECTACLE

1. Llegir *El Cafè de la Granota* contribuirà a fer que els alumnes compreguin i gaudeixin més de l'espectacle.

2. Organitzeu la classe en petits grups. Cada grup pot fer un treball de recerca de documentació sobre algun dels temes següents i, posteriorment, pot fer una exposició oral a classe amb suport informàtic:

- Context històric de l'època en què succeeixen els contes: 1958
 - Vida i obra de Jesús Moncada
 - Vida quotidiana dels mequinensans del 1958. Quins eren els oficis (llaütter, miner, guàrdia civil...), la vida als cafès, la passió pel futbol...
 - Per quin motiu Mequinensa ha estat un lloc de conflictes bèl·lics importants? Per ex.: Ex: Va ser un centre militar a les guerres carlistes i s'hi va lliurar la batalla de l'Ebre, considerada la batalla més dura i sagnant de la Guerra Civil i de la història d'Espanya.
- <http://www.batallaebre.org/>
 - <http://miknesa.blogspot.com.es/2012/05/carlistes-i-liberals-mequinensa-1820.html>

3. Què us suggereix el nom de Mequinensa? En coneixeu la història? Abans d'anar a veure l'obra, documenteu-vos sobre la seva particular peripècia que va marcar la vida dels seus habitants: la construcció de dos pantans i, per tant, la desaparició del poble.

- <http://www.youtube.com/watch?v=9-XmFz3S2H4>
- <http://youtu.be/H5zqpMKyATY>
- www.youtube.com/watch?v=L8Jw0xycwoQ
- http://www.google.es/images?hl=es&source=hp&q=mequinensa&gbv=2&aq=Mequinensa&aq=0&aqi=g7g-v1g-sv2&aql=&gs_l=hp.1.0.017j0i15j0i10i15l2.1172l2765l0l6422l10l7l0l0l0l0l406l7_8113-1j112l0.frgbld.&oi=image_result_group&sa=X

En aquest darrer enllaç trobareu moltes imatges de Mequinensa. Seleccionen-ne unes quantes pensant quines serien les més adequades per als diferents contes.

Ex: “Futbol de la Ribera”:

“Un barril de sabó moll”:

4 . La nostra dramaturgia està centrada en quatre dels catorze contes de *El Cafè de la Granota*:

- “La plaga de la Ribera“
- “Paraules des d’un oliver”
- “Futbol de la Ribera”
- “L’assassinat del Roger Ackroyd”

Proposem treballar la teatralització dels contes. Per exemple, proposem que els alumnes es preparin una mini escena del “Futbol de la Ribera” o de “La Plaga de la Ribera” (a la pàgina 14 d’aquest dossier trobareu els textos que proposem), o d’altres escenes i la representin davant dels companys de la classe.

Poden utilitzar diferents espais de l’escola: el pati per fer el partit de futbol, els passadissos o zones de pas per fer el pregó de l’agutzil, la sala d’actes, o el teatre del centre. També es pot intentar assajar més a fons i fer una representació per Sant Jordi.

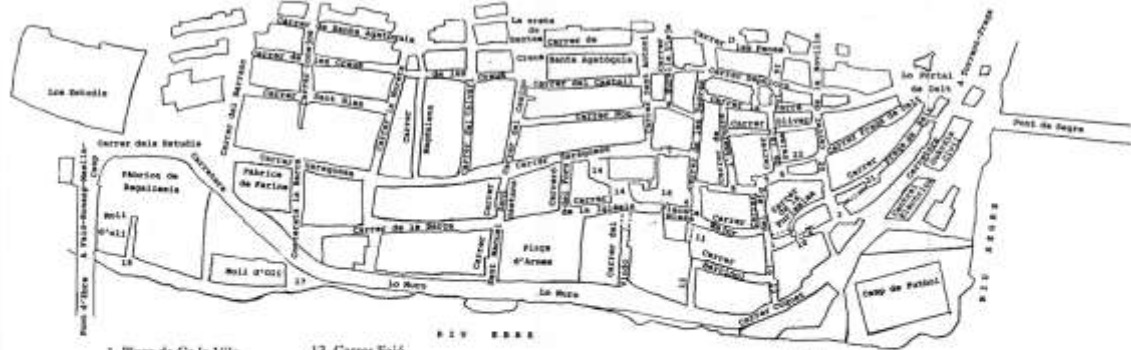
No només es tracta de memoritzar un text i dir-lo. S’ha d’interpretar gaudint i tenir en compte la dicció (que s’entengui) i la projecció de la veu (que se senti). Si sou molt atrevits, podeu fer la representació amb català occidental! Podeu utilitzar *L’aproximació al parlar de Mequinensa* d’Hèctor Moret que trobareu a Google.

Els instituts que aneu a fer la ruta completa a Mequinensa fareu la representació en dues localitzacions del poble vell.

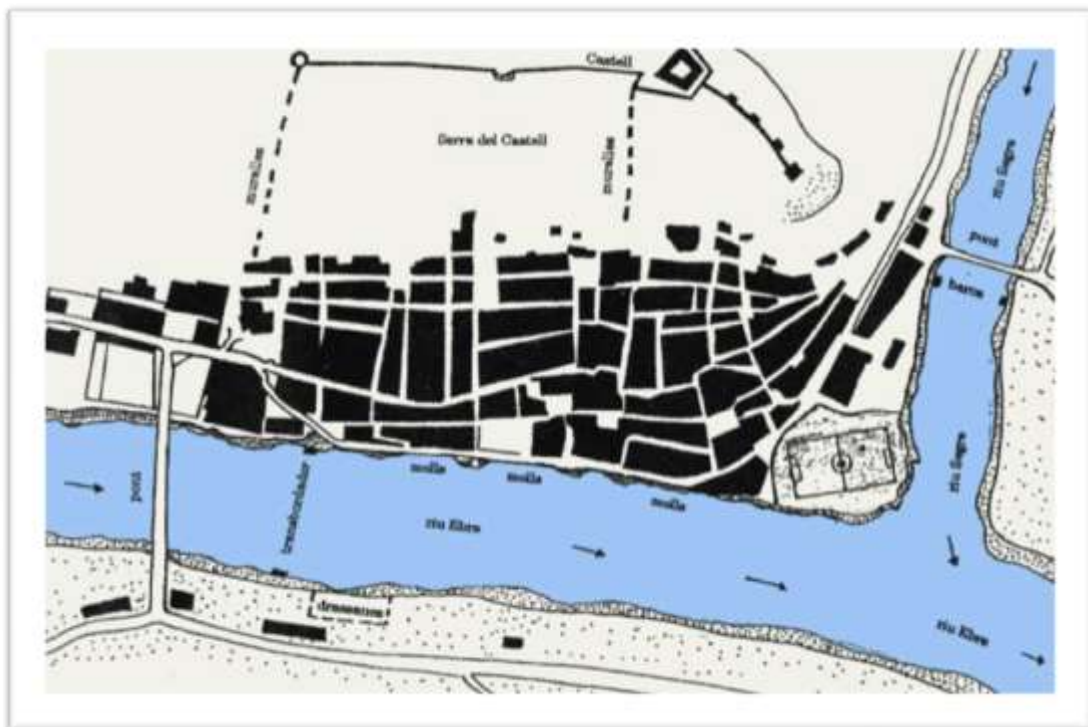
5. Els mapes que trobareu a continuació són de l’antic poble de Mequinensa.

- Indiqueu quins espais es poden relacionar amb els fets que s’expliquen als contes. Ex. “Futbol de la Ribera”, el recorregut d’“Un Barril de sabó moll”, “Informe provisional de la correguda d’Elies”, etc.
- Busqueu un mapa de les terres de Ebre per situar les poblacions que apareixen als diferents contes: Lleida, Tortosa, Xerta...
- www.google.es/images?hl=es&source=hp&q=mequinensa&gbv=2&oq=Mequinensa&aq=0&aqi=g7g-v1g-

NUCLI URBÀ DE LA VILA DE MEQUINENSA (1968)

1. Plaça de Ca la Vila	13. Carrer Faió
2. Carrer del Rosari	14. Costereta el Forn
3. Plaça del Rosari	15. Boca mina
4. La Iglesia	16. Carrer Sant Simó
5. Carrer del racó	17. Baixador de la Barca
6. Placeta de Sant Roc	18. L'Abadia
7. Carreró de les bruixes	19. Carrer de la Presó
8. Carrer Sant Pau	20. Carrer del Forn Petit
9. Carrer de Sant Josep	21. La Placeta Santa Agneta / Plaça de la Madrilla
10. Persis de l'Arropit	22. Carreró de la Palma
11. Persis de ca Freixes	23. Los Quatre Cantons
12. Baixador de l'Aberrador	

6. Jesús Moncada escriu sobre la seva terra, Mequinensa, i sobre el seu riu, l'Ebre. Recordeu novel·les, obra poètica, cançons, pel·lícules que girin entorn d'un riu? Quin riu és aquest?

Per exemple: *Huckleberry Finn*, de Mark Twain (sobre el riu Mississipí); *A Orillas del Duero*, d'Antonio Machado, etc.

7. Els contes estan plens de referències al riu i a un estil de vida que ja ha desaparegut.

- Fes una llista de mots relacionats amb el riu: llaüt, sirgar....
- Fes una llista dels mots que més t'hagin sorprès o estranyat
- Relaciona els mots següents i amplia-ne la llista:

catxamona	persona desvalguda, indefensa
pontona	persona que construeix embarcacions
caloi	clatellada
calafat	petita embarcació

- A Mequinensa es parla el català occidental. A continuació et proposem una llista d'expressions típiques de Mequinensa. Endevina què signifiquen? En quin context les utilitzaries?

“Te fotre entre l’Ebre i el Segre”

Al poble vell, el camp de futbol estava just en la confluència dels dos rius i sempre s’utilitzava aquesta expressió per amenaçar els arbitres quan les coses anaven a maldades)

“Vés-te’n a bufar gateres!”

Les gateres eren els forats que hi havien a les cases pels gats. Vol dir: vés-te’n a la porra)

“Te fotré un aspetec que’t desmanegaré!”

Et fotré una garrotada que veuràs!

“Aquest noi e de cosco”

Vol dir que és molt entremaliat

“Se pense que e merda i no arribe a pet”

Quan algú es pensa que és molt important i en realitat no ho és

“La por guarde la vinya”

Vol dir que quan tens por vas més en compte

“Si no vols pols no vatxos a l’era”

Si no vols que et critiquin no et fiquis pel mig

“E més xulo que la pana”

És més cregut que ningú

- Buscar més expressions d’aquest estil als contes
- Podeu contrastar les vostres observacions amb les que fa Hèctor Moret en el seu estudi: *Aproximació al parlar de Mequinensa* (el podeu trobar a Google). Detecteu el que veieu diferent de la vostra parla en aquests aspectes: ortografia, fonètica, morfosintaxi i lèxic.

8. En dos contes trobem referències a dos mites: Sísif i Caront. Quins són? Quins elements trobes que facin referència a Caront? Quin ús fa Jesús Moncada del mite?

- A “Un barril de sabó moll”, hi apareix el mite de Sísif per comparar-lo amb Florenci, el protagonista de l’episodi.

- A “Senyora mort, carta de Miquel Garrigues”és la visió del quadre amb l’escena de Caront transportant les ànimes el que motiva la lletra del protagonista, que reclama una plaça de barquer en el més enllà.

Busca per Internet quadres que facin referència a aquests dos mites. Aquí et mostrem tres exemples:

- Joachim Patinir, h. [1520](#). Museu del Prado a Madrid.
http://es.wikipedia.org/wiki/El_paso_de_la_laguna_Estigia
- José Benlliure. La barca de Caronte (1919). Valencia , Museu de Belles Arts.
<http://blocs.xtec.cat/aracnefilaifila/2014/02/25/caront-el-conductor-danimes/>
- Sísif. Tiziano. 1.548 Museu del Prado Madrid
<https://www.museodelprado.es/coleccion/galeria-on-line/galeria-on-line/obra/sisifo/>

PROPOSTES PER TREBALLAR DURANT L'ESPECTACLE

- 1.** Cal que els espectadors tinguin en compte els aspectes següents: els telèfons mòbils han d'estar desconnectats, no es pot menjar, ni beure i cal ocupar els seients més propers a l'escenari .
- 2.** Han de tenir una actitud respectuosa i d'escolta cap als actors , ja que així es facilita el treball i la concentració i tots hi surten guanyant: actors i espectadors.
- 3.** Cal observar atentament la interpretació dels actors, la fidelitat del text, identificant els contes que hi apareixen, etc. Cal fixar-se en l'adaptació que s'ha fet del llibre, els contes que s'han obviat, la dramaturgia proposada...
- 4.** Col·loqui final amb els actors.

PROPOSTES PER TREBALLAR DESPRÉS DE L'ESPECTACLE

1. Debat a classe sobre l'obra i l'espectacle després d'haver-hi reflexionat a partir de la informació que s'havia recollit abans de l'espectacle:

- On se situa la trama de l'obra?
- Què us ha semblat l'adaptació?
- Quin conte us ha agradat més?
- Us ha agradat el treball dels actors?
- Us ha agradat la dramaturgia i els recursos emprats per representar l'obra?

2. Els personatges acalorats del "Futbol de la Ribera" es queixen i llencen una pila d'insults. Quins d'aquests insults no havíeu sentit a dir mai? "*Te fotre entre el Ebre i el Segre*", "*Me cago en la costera de la barca*" (era una pujada molt empinada de Lo poble)...

- Feu una llista d'insults futbolístics, tot evitant els que facin referència al sexe o a l'escatologia.
- Prepareu una mini escena d'un partit de futbol on el vostre equip perd, li marquen gols, penals i finalment guanya! Podeu assajar-la i representar davant els vostres companys/es. Inventeu un himne futbolístic per a l'escena.

3. Com haureu pogut comprovar, el fil conductor de l'obra és la imminent desaparició del poble. Quins són els fets que van fer que part de Mequinensa desaparegués sota les aigües?

- www.youtube.com/watch?v=9-XmFz3S2H4
- <http://youtu.be/H5zqpMKyATY>

Parleu a classe de com la Companyia Mea Culpa ha plantejat aquest fet i quins recursos ha utilitzat per parlar-ne: personatges imaginaris com la guàrdia civil, veus en *off* de la gent del poble antic, la ràdio...

Quants anys passen des que se'ls comunica la construcció de dos pantans i la desaparició del poble?

Busqueu per Internet notícies i fotos sobre aquests fets. Podeu fer una presentació amb fotos de l'antic poble, de les runes que en van quedar i del poble actual.

4. Els actors han utilitzat la parla local de Mequinensa. Què us ha semblat l'ús del català occidental amb les peculiaritats pròpies del lloc?

Quines expressions us han sobtat més o us han fet més gràcia? Podeu consultar el vídeo de l'obra (19 minuts) publicat a Youtube.

- <http://www.youtube.com/watch?v=DVNq3hXux0s>

5. A l'obra s'interpreten dues cançons típicament mequinensanes: "Ebre nostre" i "Joaquina la fayona". Busca'n l'autor/a.

"Ebre nostre" és de l'Enriqueta Moncada, la germana de Jesús Moncada.

"Joaquina la fayona" és una cançó inventada per la gent jove de Mequinensa

- Busca cançons relacionades amb les terres de l'Ebre.

6. El final de l'obra és diferent del que es pot veure al final del vídeo. Quin us ha agradat més? Què us sembla la carta que Jesús Moncada va escriure pensant en casa seva?

Al que vingui a enderrocar-la
Enruna-la si cal
Però sense escarnir-la.
El que els teus ulls prendran per argamassa i pedra
És dolorida pell d'uns altres dies;
Allí on no sentiràs sinó el silenci
Nosaltres hi escoltem les antigues paraules

- Escriviu una carta on us acomiadeu de casa vostra per sempre més.
- Busqueu per Internet més informació sobre aquesta trista carta de comiat.

- <http://m.elperiodico.com/es/noticias/ocio-y-cultura/dolor-moncada-3238989>

Restes de la casa de Jesús Moncada. Espai Museístic.

FRAGMENTS DE L'OBRA PER TREBALLAR A CLASSE*

LOCALITZACIÓ 1/ "LA PLAGA DE LA RIBERA"

L'agutzil:

(tocant la corneta) Es fa saber que aquest matí hi haurà sardina fresca a la plaça! (tocant la corneta) Es fa saber que avui a les 10 de la nit hi haurà ball a l'envelat amb el grup picassoques-rock. No és el mateix fer saber al veïnat, posem per cas, que venen taronges a la plaça, que fer saber que... (aquí l'alumnat pot inventar-se un text que, per exemple, tingui a veure amb l'escola o els companys) o (toca la corneta) es fa saber que la somera de cal Blanc va fugir anit de la quadra i si algú sap on para que ho digui, però que no provi d'agafar-la perquè la bèstia, encara que sembla mansa, clava unes guitzes de molta traïdoria.

Ja em podeu venir amb el pregó que vulgueu, per difícil que sigui amb un cop d'ull al paper en tinc prou!

(Al públic) Perquè cada pregó requereix el seu to de veu, la seva melodia, amb unes pauses ben col·locades i uns punts de força i lluïment.

I és que un ofici no s'aprèn en quatre dies: vol temps, paciència, sacrificis, constància. Perquè corre cada pinta d'agutzil per aquests pobles de la rodalia que fa caure la cara de vergonya a les persones amb senderi!

Gent sense vocació, dropos que fan les coses amb una desídia...! No saben ni posar-se la gorra de plat com cal. I si els sents fer pregons, n'hi ha per matar-los!

CARTA DE JESÚS MONCADA

Al que vingui a enderrocar-la
Enruna-la si cal
Però sense escarnir-la.
El que els teus ulls prendran per argamassa i pedra
És dolorida pell d'uns altres dies;
Allí on no sentiràs sinó el silenci
Nosaltres hi escoltem les antigues paraules

LOCALITZACIÓ 2 / "FUTBOL DE LA RIBERA"

Personatges: Aficionats del Club Deportivo Mequinensa. Han d'inventar-se un himne pel Club Mequinensà. L'àrbitre, amb un xiulet, dona l'ordre de començar el partit i comença la cridòria. En aquest moment, l'alumnat ha de recrear l'animació d'un partit de futbol. Ex: "Xuta! On vas?! Penalti! És fora de joc", etcètera.

El diàleg següent potser interpretat entre diversos alumnes:

A:

Et farem empassar el xiulet!

B:

Barrut!

C:

Que el llencin al riu!

Tots alhora:

Que el pengin, que el trinxin!

D:

Brètol! Animal!

E:

Faldilletes!

F:

Poca solta, més que poca solta!

Narrador/a 1 (al públic)

Vàrem guanyar xiquet! Vam guanyar per 6 a 2 quan pensàvem que érem pell, les coses de la vida van així i les del futbol també, allò que menys et penses ho capgira tot. Perquè qui havia de cavil·lar que el Segre s'inflaria en un tres i no res, de la manera que ho va fer després del penal, i que havia d'aturar les aigües de l'Ebre amb la força del seu corrent i inundar plàcidament el camp de futbol?

Narrador/a 2

Se'ls va arrugar el melic! Aquella gent de secà no havien vist mai tanta abundor d'aigua! Es van amuntegar tots amb l'àrbitre a l'altra part del camp quan el Segre va començar a pujar i a inundar una part.

Narrador/a 1

I els molt burros van deixar la porteria buida i va ser la nostra. Vem parar al sisè gol, no es tractava d'escarnir-los sinó de guanyar-los.

Narrador/a 2

Prou desgràcia tenien, els pobrets, de no saber que era un riu.

* Els Instituts que vinguin a fer la ruta literària a Mequinensa actuaran en dues localitzacions del poble vell.